

SENDİKAL MÜCADELEDE YENİ DÖNEM: E-SENDİKA

A. İrfan Türkkolu

Metalurji Mühendisi

1960 Sonrası toplumun hemen her kesiminde görülen örgütlenme ve mücadele çabasının, işçi sınıfının sendikal örgütlenmesindeki yansıması 1967 yılında DİSK'in kurulması olmuştur.

Sendikal hareket 1970 yılında; 274 ve 275 sayılı iş yasalarında değişiklik yaparak sendikal haklarda kısıtlama yapılmasına karşı; o güne dek ülkenin gördüğü en büyük işçi eylemleri olan 15-16 haziran direnişini örgütleyecek güce ulaşmıştı.

1980'e dek toplumsal muhalefetin en önemli güçlerinden biri olan sendikal hareket 12 eylül darbesi ile adeta yok edildi. Kapatılan DİSK ancak 1992'de açılabilirdi. Ancak sendikal yasalar tamamen değişmişti.

1983-2013 arasında tam 30 yıl boyunca sendika üyeliği ve istifa noter kanalıyla gerçekleşti. Sendikalara baraj engeli getirildi. Noter yoluyla üyelik hem masraflı hem de zor bir yoldu. İşverenin noter yoluyla üyeliği öğrenmesi ve engellemesi mümkündür. AKP'de bu yöntemi 11 yıl boyunca uyguladı. Ancak özellikle ILO'dan gelen baskılar sonucunda noter şartı kaldırıldı ve e-sendika üyeliği yöntemi kabul edildi.

İnternet üzerinden sendika üyeliği

e-devlet şifresini alan çalışanlar e-devlet kapısı üzerinden internet yoluyla sendikaya üye olabilecekler. Sendikadan istifa da e-devlet kapısı üzerinden olacak. Sendika üyeliği e-devlet kapısı üzerinden onaylayacak. Sendika 30 gün içinde üyeliği kabul etmezse, üyelik kendiliğinden gerçekleşecek. Böylece notere gitmek ve masraf yapmaksızın sendika üyeliğinin kapısı açılmış oldu. Artık tüm çalışanlar bilgisayarlarının başında bir kaç dakika içinde sendikaya üye olabilir.

e-sendika üyeliğinin olumlu yanları sendika üyelik işleminin eskiye göre kolaylaşmasıdır. Bu sistem yoluyla sendikaların üye sayılarını daha hızlı artırmaları, çalışanların daha hızlı bir şekilde sendikaya üye olması

mümkündür. e-sendika üyeliği sendikal örgütlenmeyi hızlandırıcı bir manivela olarak kullanılabilir. Sendikalar örgütlenme sürecinde yaşadıkları örgütlenmeye çalışan işçilerin işten çıkarılması riskini en aza indirebilirler. İşyerinde örgütlenmeyi tamamladıktan ya da çoğunluğu sağladıktan sonra işvereni masaya oturabilirler.

Mühendisler ve sendika

4857 Sayılı iş kanuna tabi olarak çalışan her ücretli; ünvanı, mesleği ne olursa olsun sendika üyesi olabilir. Kaldı ki ücretli çalışan tüm mühendisler 506 sayılı SSK yasasına göre de sigortalı işçi sayılmaktadır.

Yine sendikalar yasasına göre göre "On altı yaşını doldurmuş olup da bu Kanuna göre işçi sayılanlar, işçi sendikalarına üye olabilirler. On altı yaşını doldurmamış olanların üyeliği kanuni temsilcilerinin yazılı iznine bağlıdır. Bu Kanun anlamında işveren sayılanlar işveren sendikalarına üye olabilirler" denilmektedir. Doğrudan işverenler ve "işletmenin bütünün sevk ve idareye yetkili olan"ları kapsayan işveren vekilinin dışındaki bütün çalışanlar işçi sendikasına üye olabilirler.

İşletmenin bütününü sevk ve idareye yetkili olan işveren vekili dışındaki bütün mühendisler ve diğer teknik elemanlar işçi sendikasına üye olabilir.

Ülkemizde sendikalar iş kolu temelinde kurulabilmektedir. Belirli bir işkolunda çalışan bütün farklı meslek ve statülerdeki işçiler ve diğer çalışanlar o işkolunda faaliyet gösteren bir sendikaya üye olabilirler.

Örneğin bir dökümhanede çalışan bütün işçiler; teknisyenler, mühendisler, şoföründe, forklift operatörüne, tornacıdan, temizlikçiye, sekretere kadar tamamı "metal işkolunda" faaliyet gösteren bir sendikaya üye olabilirler.

e-devlet şifresini alan çalışanlar

e-devlet kapısı üzerinden internet

yoluyla sendikaya üye olabilecekler.

Sendikadan istifa da e-devlet kapısı

üzerinden olacak.

Yine sendikalar yasasına göre göre “On altı yaşını doldurmuş olup da bu Kanuna göre işçi sayılanlar, işçi sendikalarına üye olabilirler. On altı yaşını doldurmamış olanların üyeliği kanuni temsilcilerinin yazılı iznine bağlıdır.

Kaldı ki bir işyerinde çalışan mühendislerin ayrı, teknisyenlerin ayrı, temizlikçilerin ve diğer çalışanların ayrı ayrı örgütlenmeleri işveren karşısındaki gücünü zayıflatarak hepsinin zararlı çıkmasına yol açar.

Tabii ki burada söz ettiğimiz ücretli emek sömürsüne tabi olan bu mühendislerdir. Mühendisliğin bir meslek olması sınıfsal konuları açısından farklılık yaratsa da ücretli çalışan ve işsiz mühendisler işçi sınıfının bir parçasıdır.

Toplu İş Sözleşmeleri’nde Mühendisler neden kapsam dışı?

Toplu İş Sözleşmelerinin Kapsam maddesi “toplu iş sözleşmesinin uygulanabileceği kişi ve yerleri” belirler. Ancak uygulamada toplu iş sözleşmesinin uygulanacağı kişi ve görevliler için sınırlamalar yapılmaktadır.

“Kapsam dışı personel”den kasıt işyerinde ücretli olarak çalışıp ta Toplu İş Sözleşmesinden yararlanamayan çalışanlardır. Genel uygulama; işyerlerinde ana üretim bölümlerinde ve işveren vekili yetkilerine sahip olmaksızın çalışanların kapsam içi, diğerlerinin ise kapsam dışı bırakılması şeklindedir. Bu uygulama genelde mühendisleri Toplu İş Sözleşmesi kapsamı dışında tutarak sendikalardan uzaklaştırmıştır.

Ancak hemen belirtelim ki kapsam düzenlemesi yasal hükümlerden kaynaklanmaz. Yukarıda yazıldığı gibi yasa hükümleri gayet açık bir şekilde ücretli çalışan herkesin sendika üyesi olabileceğini vurgulamaktadır.

Ne var ki Toplu İş Sözleşmelerinde kapsam dışı bırakılanlar yasal bir hak olan sözleşmeden yararlanma yetkilerinin TİS maddesiyle engellendiğini ve bunun hukuka aykırı

olduğunu iddia ederek mahkemeye başvurmuşlar, ancak mahkemeler “sözleşme kapsamının taraflarca serbestçe belirlenebileceği” gerekçesi ile bu talebi reddetmiştir.

İşverenler kapsam dışı uygulamasını emekçilerin bütünlüğünü bozmak amacıyla bir silah olarak kullanmaktadır. Genel olarak sendikaların yeterince güçlü olmaması, mühendislerin sendikalaşma konusunda çekimser davranması işverenin elini güçlendirmektedir. Teknik eleman ve mühendislerin sendikal örgütlenmesi üzerine çalışmalar yapan sektörümüzdeki Birleşik Metal İş Sendikasının MESS (Metal Sanayicileri Sendikası) ile yaptığı grup toplu iş sözleşmesindeki kapsam maddesi şu şekildedir;

Madde 6:

Bu sözleşme; Ek I numaralı listede unvan ve adresleri yazılı işyerleriyle bu yerlerde çalışan işçileri kapsar. Ancak müdürler, müdür yardımcıları, şefler, şef yardımcıları, mühendisler, müdür yardımcısı durumundaki amirler sözleşmenin kapsamı dışındadır.

Kapsam içi görevde bulunan işçi, gerçek görev verilmeden, sırf kapsam dışına çıkarılmak amacıyla, başka bir unvanla değerlendirilerek kapsam dışına çıkarılamaz.

Görüldüğü gibi işveren elinden geldiğince kapsamı daraltmaya çalışmaktadır. Bu durumda kapsam maddesinin ortadan kaldırılması ve tüm sendika üyelerini kapsaması için hem sendikaların hem de mühendislerin sendika üyesi olarak mücadele etmeleri gerekmektedir.

Bu konudaki bir başka sıkıntı; Yasaya göre işyerindeki sendika üyesi olmayanlar dayanışma aidatı ödeyerek, TİS’ten yararlanmak üzere başvurup, TİS’ten yararlanabilirken mühendislerin önüne yine kapsam maddesi engel olarak çıkartılmaktadır.

Metalurji ve malzeme mühendislerinin iş güvencesi

Son yıllarda yapılan çalışmalar mühendislerin ortalama %25’inin işsiz olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ücretli çalışan mühendislerinde sendika üyesi olmaması, toplu sözleşme kapsamı dışında tutulması iş güvencelerini yok etmektedir.

Metalurji ve malzeme mühendisliği açısından tablo şöyle; Bu öğretim dönemi başında 37 üniversitede Metalurji ve malzeme mühendisliği bölümlerine 3556 öğrenci alındı. Yaklaşık 2000 öğrencinin mezun olduğunu var sayarsak; metalurji sektörünün her yıl 2000 mühendise istihdam sağlayacak bir büyüme hızını yakalaması mümkün değildir. Açıkta ki işsiz mühendis sayısı arttıkça çalışan

mühendislerin iş güvenceleri yok olacak, ücretleri ve sosyal hakları azalacaktır. İşverenler işsiz mühendisleri çalışanlara karşı bir silah olarak kullanma yoluna gideceklerdir.

2013 Yaz döneminde gündeme gelen Teknik Öğretmenlerin mühendislik tamamlama sınavının mühendislere yönelik bir hak gasbı olmasının ötesinde; bazı çevrelerce TMMOB ile teknik öğretmenleri çıkar çatışması içindeymiş gibi gösterme çabasına dönüştürülmeye çalışılmıştır. Sektörümüz açısından metal ve döküm öğretmenlerinin mühendis yapılması zaten giderek kalitesi düşürülmeye çalışılan mühendislik eğitimi ile birlikte mühendislik mesleğine yönelik bir itibarsızlaştırma çabasıdır.

Sonuç olarak giderek artan mühendis arzı ve yeterince büyümeyen istihdam olanakları işverenlerin elinde ücretli çalışan mühendisler için bir koz olmaktadır.

Tüm ücretli çalışanlar mühendisler sendikal örgütlenmeye

E-sendikal örgütlenme, sendikaların örgütlenmesi önündeki bir çok fiili engeli ortadan kaldırmıştır. Sendikalara üye olmanın böylesine kolaylaştığı bir ortamda; tüm emekçi kesimlerin sendikalarda örgütlenerek, sendikaları yeniden toplumsal muhalefetin öncü gücü haline getirmek mümkündür.

Son yıllarda yapılan çalışmalar

mühendislerin ortalama %25'inin

işsiz olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Ücretli çalışan mühendislerinde

sendika üyesi olmaması, toplu

sözleşme kapsamı dışında tutulması

iş güvencelerini yok etmektedir.

Mevcut durumda özellikle kapsam dışı uygulamasının pratikte ciddi bir engel gibi görünmesine rağmen bu konuda daha kapsamlı bir çalışma yapılmalıdır. Bir yandan tüm teknik elemanlar ve mühendislerin sendikalaşması sağlanırken diğer yandan hukuki mücadele yürütülmelidir.

Her ne kadar olumsuz mahkeme kararı olsa da hiç bir sözleşmenin yasalardan üstün olamayacağı hukukun temel kuralıdır. İş yasası bu denli açık şekilde ücretli çalışan herkesi işçi kabul ederken bırakın mühendisleri şeflerin, amirlerin kapsam dışı tutulması sadece işverenin emekçilerin gücünü bölme parçalama çabasıdır.

Mühendislerin e-sendika yöntemi ile sendikalaşması ve işyerlerindeki sendikal mücadele içinde fiilen yer alması zaten pratikte bu sorunun çözümünü dayatacaktır. Sendikaların bu konuda göstereceği çaba ile birlikte ülkemizde sendikal örgütlenme ve mücadele tekrar 70'li yılların ivmesini yakalayabilir.

Sendikalarla meslek odalarının yapacağı ortak çalışmalar hem mühendislerin sendikal haklardan yararlanmasına, iş güvencesine kavuşmasına hem de sendikaların üye profiline zenginleştirerek daha aktif hale gelmesini sağlayacaktır.

Sendikal mücadelenin güçlenmesi; gericiilik, yolsuzluk, soygun ve talan sarmalında bunalmış ülkemiz insanlarının özgür, demokrat ve bağımsız bir Türkiye umudunu güçlendirecektir.